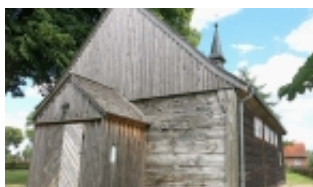

Wieś z kościołem i wiatrakiem

Dni robi się już dłuższe, można zatem wyjechać za miasto nieco dalej. Proponuję wypad na wsię Wiślanę. To piękny teren, pełen najróżniejszych zabytków, przez turystów mało znany. Brakuje o tych zabytkach informacji, może dlatego, że ich historia jest nieco skomplikowana, ale wcale nie taka poniemiecka, chociaż pismo gotyckie, a i przynależność do Kościoła ewangelickiego mieszkających tam przed laty ludność ci pozornie mówi o czym innym. Prawda jest jednak zupełnie inna.

Przed laty była to ważna miejscowość, bowiem Palczewo, tak się nazywa owa wieś, leżało przy ważnym trakcie handlowo-komunikacyjnym. Tu przechodziła, i to od XIV wieku do końca II wojny światowej, główna trasa z Gdańska do Elbląga, funkcjonowała tu przeprawa promowa ze Steblewa położonego na łąkach Gdańskich. Dzisiaj Palczewo, leżące nad samym Wisłą, tu przy wale przeciwpowodziowym, jest zapomnianą miejscowością zamieszkaną przez około 200 osób.

O dawnych dziejach Palczewa (Palschau, lub Palschaus) niewiele wiemy, poza faktem, że w 1344 r. wielki mistrz krzyżacki Ludolf König von Wattzau nadał wsi akt lokacyjny na prawie chełmińskim, osadzając na 40 włókach ziemi Dythericha Schoteisa wraz z jego towarzyszami. W 1321 r. pojawiła się w dokumentach pierwsza wzmianka wskazująca na istnienie Palczewa. Na podstawie kolejnych wzmianek w dokumentach dowiadujemy się, że w XVIII, XIX i XX wieku

mieszkali tam między innymi mennonici. Po II wojnie wiatowej większość mieszkańców wsi musiała wyemigrować. Pozostawili po sobie interesujące zabudowania, między innymi domy podcieniowe, które dzisiaj już nie istnieją, jedyny na łąkach całkowicie drewniany kościół oraz piękny wiatrak.

Historia tamtejszego kościoła, a raczej kaplicy, sięga doby średniowiecza, o czym wzmiankuje dokument z 1637 r. Wiadomo tylko, że pierwotnie kaplica funkcjonowała jako filia kościoła w Borcach pod wezwaniem Maryjnym. Była to budowla o konstrukcji ryglowej, bez wieży i okien, kryta strzechą. Na fali reformacji, wraz ze zmianą wyznania mieszkańców wsi, owa kaplica zaczęła popadać w ruinę. Nowa ewangelicka świątynia została wzniesiona w 1712 r. i w niemal niezmięnionej formie zachowała się do dziś. Obecnie (od 1949 r.) jest to kaplica katolicka pw. Matki Boskiej Częstochowskiej, filia parafii w Borcach.

Świątynia znajduje się w centrum wsi. Jest to budowla orientowana, o konstrukcji zrębowej, na planie prostokąta (12x8 m), z niewielkim kruchtą od zachodu, kryta dwuspadowym, gontowym dachem z sygnaturką. Wnętrze jest salowe, z wydzielonym od wschodu (za ołtarzem) niewielkim aneksem zakrystyjnym. Na ścianach wewnętrznych znajdują się barwne barokowe polichromie. Interesujący jest prospekt organowy z 1687 r., a także ołtarz główny z 1754 r.

Kolejnym palczewskim zabytkiem jest wiatrak przemiałowy typu holenderskiego z połowy XIX wieku. Mielono w nim zboże jeszcze po wojnie. Do dzisiaj zachowały się niektóre urządzenia młynarskie. Jest to pięciokondygnacyjna budowla z ceglaną podstawą i drewnianą ościenną wieżą, na której umieszczono obrotową głowicę (o 360 stopniach), z zachowanymi dwoma młynkami. Całość kryta jest gontem. Niedaleko wiatraka zachował się drewniany dom na ceglanej podmurówce, z bogato zdobionym gankiem, kolejny przykład dawnej pińskiej łąwskiej architektury, wzniesiony w 1859 r. Palczewo ma jeszcze kilka innych wartych obejrzenia domów z końca XIX i początku XX wieku.

Tekst i zdjęcia: Maria Giedz